



Сураи Фатҳ



Сураи «Фатҳ» дар Мадина нозил шуда, аз 29 оят иборат аст.

Ин сура чун дигар сураҳои дар Мадина нозилгардида паҳлӯҳои мухталифи шаръи шарифро рӯшан сохтааст. Аз ҷумла, асосҳои шариъат чун муъомилот, ибодат, ахлоқ ва дигар масъалаҳои монанди инро баён намуда, роҳҳои комил сохтани онҳоро ба хонандаи пандшунав пешниҳод намудааст. Дар он аз сулҳи Ал-Ҳудайбияҳ, ки дар соли шашуми ҳиҷрӣ байни Расулуллоҳ (с) ва мушрикони баста шуда буд, сухан меравад. Сураи карима аз фатҳи Макка, ки бо он иззат, нусрат ва тамкини муъминон боло рафта, мардум гурӯҳ-гурӯҳ шомили дини Аллоҳ гардиданд, хабар додааст. Инчунин аз маросими «Байъатуризовон» ва саҳобагоне, ки ба ҳабиби Аллоҳ (с) байъат карда (паймон баста), то вопасин лаҳза ба аҳдашон устувор монданд, ёд шудааст. Албатта, ин байъат хусусиятҳои ҷолиби худро дошт. Аз ҳамин ҷиҳат Аллоҳ таъоло Расули Худ (с)-ро аз саҳобагонаш розӣ гардонид, ба онҳо нусрату баракат ато намуд ва ҳатто дар китоби азимушшаъни Қуръони карим дар боби онҳо сатрҳои нурони доимиро китобат фармуд. Дар баробари ин, дар ин сура аз арабҳои мунофиқ сухан меравад, ки онҳо ба Расули Аллоҳ (с) ва муъминон бадгумон буда, аз ҷиҳоди «фи сабилиллоҳ» (холис барои Худо) рӯйгардон буданд, Худованд онҳоро бо ошкор кардани ғарази дар дил дошташон расво гардонид. Бе шакку шубҳа, дар амал татбиқ гаштани хобе, ки Расулуллоҳ (с) диданд, баён мегардад. Сураи карима бо гуфтани сано ба Расули Худо (с) ва саҳобагони тоҳиру (пок) нек ва беҳтари Он ҳазрат (с) хотима меёбад.

Фатҳ ном гирифтани сура аз ин ҷиҳат аст, ки Аллоҳ таъоло дар он муъминонро ба фатҳи мубин, яъне фатҳи Макка башорат додааст.

Фазилати ин сураи муборак дар он аст, ки чун ҳазрати Муҳаммад (с) аз сулҳи Ал-Ҳудайбияҳ рӯчӯ кард, ин сура нозил гардид. Пас он ҳазрат (с) ба саҳобагони худ чунин гуфт: **«Ба таҳқиқ ин шаб бар ман сурае нозил шуд, ки он барои ман аз дунё ва он ҷӣ, ки дар дунёст азизтар аст ва он сураест бо ин ояти карима «Инно фатаҳна лака фатҳам мубина» ибтидо гардидааст.** (Иснод (санад)-и ин ҳадисро Имом Аҳмад ба уҳда дорад).

Сабаби нозил шудани сураро Ибни Аббос (р) чунин ривоят карда, ки чун Расулуллоҳ (с) иродаи сафари Маккаи мукаррама

намуд, баъзе арабҳои Мадина хилоф варзида, бо ҳамроҳи Расули Худо (с) хориҷ нашуданд. Онҳо аз рӯ ба рӯ шудан бо кураишиҳо нафрат намуданд, сифати чунин ашхосро ояти 11-15-уми ҳамин сура эзоҳ медиҳад. Хулоса, Расулуллоҳ (с) бо ҳамроҳии тобеъони худ эҳроми ҳаҷчи умра бастанд (нияти ҳаҷчи умра карданд), ҳамчуни ҳаҷҳо (ҳайвонҳо барои қурбонӣ) гирифтанд, ки иродаи ҷанг надоштанишон маълум гардад ва ба ҳамроҳии тақрибан якҳазору чаҳорсад ҳаммаслакони аз Мадина хориҷ гардиданд. Бояд гуфт, ки ин сафар баъд аз хоб дидани Расули Худо (с) ба вуқӯъ омада буд. Вақто ки Расулуллоҳ (с) ва ҳамсафаронаш наздикии шаҳри Макка расиданд, маккагииҳо ба ворид шудани онҳо монеъ шуданд. Расулуллоҳ (с) ва саҳобагон ҳаҷҳои худро забҳ намуданд. Баъдан дар Ҳудайбия ҳом мавзеъ бо маккагииҳо сулҳ бастанд. Мувофиқи яке аз бандҳои он сулҳнома дар аввали соли ҳафтуми ҳиҷрӣ барои адои умра ба муъминон монеъа нахоҳад шуд. Баъд муъминон бозпас ба сӯи Мадинаи мунаввара рӯи намуданд. Қиссаи сафари ҳабиби Аллоҳ (с) тӯлонист, ба таври ихтисор андак-андак зимни шарҳи мазмуни оятҳои ҳамин сура, иншоаллоҳ, ба он рӯшноӣ андохта мешавад.

Ин буд назари кӯтоҳе ба мундариҷаи ин сура.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Бисмиллаҳи-р-Раҳмани-р-Раҳим

Оғоз мекунам ба номи Худои ваде ки беандоза меҳрубону бениҳоят бораҳм аст.

إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُبِينًا

Инна фатаҳна лака фатҳа-м-мубина. 1.

1. Ҳаройина, Мо барои ту (дар оянда) фатҳи ошкоро ҳукм кардем,

Дар ҳақиқат башорати бузургро (фатҳи Маккаро) Аллоҳи меҳрубон ба Расулуллоҳ (с) ва ба тамоми муъминон, пеш аз он ки Расулуллоҳ (с) Маккаи мукаррамаро фатҳ намояд, дода буд. Яъне Ё таъоло фармудааст, ки ай Муҳаммад, ба таҳқиқ мо фатҳи Маккаро барои ту ошкору зоҳир ҳукм кардем. Ту онро фатҳ мекуни ва бар душманҳои худ ғолибу пирӯз мегарди. Воқеъан, дар аввалҳои соли 7-уми ҳиҷрӣ, дар моҳи зулқаъда аз рӯи аҳдномаи басташуда Расули Худо (с) ва ҳамроҳонаш бо мақсади қазои ҳаҷчи умраи соли гузашта ба сафар баромада, бо амонӣ ба Макка

расиданд ва маросими ҳаҷро адо намуданд. Баъдан қурайшиҳо шартномаи ба муддати 10 сол дар Ҳудайбиях басташударо ба ҷо наоварда, ба хиёнат даст зада, онро шикастанд. Ҳамин сабаб гардиду мусулмонон бо сарвари он ҳазрат (с) ба Макка ҳучум оварда, дар моҳи рамазони соли 8-уми ҳиҷрӣ онро фатҳ намуданд.

لِيَغْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ وَيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ

وَيَهْدِيكَ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا ﴿٢٢﴾

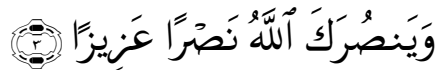
Ли яғфира лакаллоҳу ма тақаддама миң заъбика ва ма тааххара ва ютимма ниъматаҳу ъалайка ва яҳдияка сирота-м-мустақимā. 2.

2. то Аллоҳ барои ту он ҷӣ, ки собиқ аз гуноҳ (тарки авло) гузашт ва он ҷӣ боқӣ мондааст, биёмӯрзад. Ва то эҳсонӣ пирӯзиашро бар ту матом кунад ва то туро бар роҳи рост роҳ (собиққадам) намояд.

Яъне, ай Муҳаммад то ки Парвардигори ту ҳар он ҷӣ аз ту аз тарки корҳои беҳтар гузаштааст ва он ҷӣ тарки авло баъдан низ аз ту мегузарад мағфират кунад. Пӯшида нест, ки Пайғамбарон аз гуноҳ маъсуманд. Мутарҷимон ва муфассирон калимаи «занб»-ро дар ояти зикршуда бо назардошти мақоми волои Он ҳазрат (с) чун тарки авло тарҷума кардаанд. Агар тарки авло аз дигарон сарзанад, онро мақоми «ҷоиз» ё «истеҳсон» ҳисобида, онро гуноҳ нашумурданд. Ҷӣ тавре ки дар ояти 19-уми сураи «Муҳаммад» гузашт, агар тарки авло аз Пайғамбарон ба вуқӯъ ояд, гуноҳ ҳисоб мешавад. Баъди нузули ин оят ҳазрати Расулуллоҳ (с) чунон бисёр ибодат мекарданд, ки пойҳои мубораки Он ҳазрат (с) варам мекарданд. Асҳоб (р) ба ӯ (с) мегуфтанд: «Ё Расулаллоҳ, шумо чаро ин қадар заҳмат мекашед, охир Аллоҳ таъоло гуноҳҳои гузашта ва ояндаи шуморо афв фармудааст!» Ҳабиби Аллоҳ (с) дар ҷавоб мегуфт: **«Оё ман бандаи шукргузор набошам?»**. Ба таҳқиқ, ӯ таъоло ин гуна башоратро ба чунин банде медиҳад, ки ӯ аз шунидани чунин башорат бебоку беҳафв нагардад, балки ҳафви Аллоҳ таъоло дар дили ӯ бештар ҷой мегирад. Ин барои мо умматон дарси ибрат аст.

Дар ҳадиси тўлонӣ (ҳадиси шафоъат) қадру манзалати волои Пайғамбари охируззамон (с) баръало зоҳир мегардад. Чунин мартабаро Аллоҳ таъоло ба ҷуз Расулуллоҳ (с) ба ҳеҷ кас аз бани башар надодааст. Чун ҳазрати Муҳаммад (с) баргузидатарини

офаридаҳои Аллоҳ таъоло будааст, сазовор аст, ки ӯ (с)-ро ба «фатҳи мубин» башорат диҳад ва гуноҳҳои аввалин ва охирини ӯ (с)-ро мағфират кунад. Ҳамчунин ӯ таъоло неъматҳои худро бар ӯ (с) комил сохт ва ӯ (с)-ро ба роҳи рост раҳнамоӣ намуд, ки он роҳ шарият ва дини Исломи бузург ва ҳидоят ба сиротал мустақим аст.



Ва янсуракаллоҳу насран ѓазиза. 3.

3. Ва то туро Аллоҳ ба нусрати қавӣ нусрат диҳад.

Ай Муҳаммад, Аллоҳ таъоло ба ту, албатта, ёрӣ мерасонад. Он ёрӣ ёрии хеле қавӣ аст ва касе туро мағлуб карда наметавонад. Ту дар натиҷаи он ёрӣ аз болои бадхоҳонат пирӯз мегардӣ. Ҳар гоҳе фатҳи мубин аз сӯи Аллоҳ бар ту бирасад, мебинӣ мардум гурӯҳ-гурӯҳ ба дини мубини Аллоҳ ворид мегарданд. ӯ таъоло дар сураи «Наср» чунин фармудааст, ки баъди чунин атои илоҳӣ ва арзони неъматҳо ай Ҳабибам, тасбеҳу таҳмиди Аллоҳро намуда, аз ӯ таъоло мағфират бихоҳ!

هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ السَّكِينَةَ فِي قُلُوبِ الْمُؤْمِنِينَ لِيَزْدَادُوا إِيمَانًا مَعَ

إِيمَانِهِمْ ۗ وَلِلَّهِ جُنُودُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ۚ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿٣﴾

Ҳува-л-лазӣ анзала-с-сақина-та фи қулӯби-л-муъминина ли яздәдӯ имана-м маъа иманиҳим. Ва лиллаҳи ҷунӯду-с-самәвати ва-л арз. Ва кәналлоҳу Ёалиман Ҳакимә.4.

4. Ёст он Зоте, ки дар дилҳои муъминон итминонро фуруд овард, то имонро бо ҳамроҳии имони собиқашон зиёда созад. Ва лашкарҳои осмонҳо ва Замин аз он Аллоҳ аст ва Аллоҳ донову боҳикмат ҳаст,

Дар ин оят Аллоҳ таъоло бо баён намудани сифатҳои қудраташ худро ба бандагони Хеш муаррифӣ намуда, фармудааст, ки Аллоҳ таъоло чунин Зотест, ки дар дили Расулуллоҳ (с) ва муъминоне, ки ба нияти ҳаҷҷи умра бо ҳамроҳии Расулуллоҳ (с) эҳром баста, ҳатто ба Ал-Ҳудайбия расиданд, вале мушрикони Макка монеъи ба ҷо овардани маросими ҳаҷҷи онҳо гаштанд, итминону хушдориро ҷой дод. Он муъминони вафодори Ҳабиби Аллоҳ (с) гумони бади мушрикони дида, дар ҳол ба ҳазрати Расулуллоҳ (с) дар навбати аввал байъати (даст дода

аҳди) чиҳод намуданд ва бо ин имондориашонро собит сохтанд, ки дар ҳақиқат дар роҳи Аллоҳ таҳти фармони Расулуллоҳ (с) ба чиҳод омодаанд. Аммо чун Пайғамбар (с) ғайри чашмдошти онҳо тибқи ҳукм ва иродаи Аллоҳ таъоло чангу ҳарбро як сӯ гузошта, сулҳро бо қурайшиҳои Макка пеша намуд, агарчанде ин ба таъби дили муъминон набуд, вале онҳо тамоми эҳсосоти худро хомӯш намуда, ба ҳукми Аллоҳ ва фиристодаи ӯ розӣ гардида, муҳолифат накарданд. Ин гувоҳи дигаре бар мустаҳкамии имони онҳо буд, ки ба имони аввалашон зам гардид. Ба ғайр аз саҳобогон, ки бо Расулуллоҳ (с) байъати чиҳод намуданд, боз тамоми лашкари осмонҳо ва Замин аз қабилҳои фариштагон, қин, ҳайвонот, раъду барқ, заминчунбӣ, заминфурӯравӣ, обхезӣ ва ғайра-ҳама лашкарҳои бешумори Аллоҳ таъолоанд.

Агар ӯ таъоло сулҳро нею чангро ирода мекард, яке аз он лашкарашро ба душмани Ҳабиби Худ (с) беягон мушкӣ, чунончӣ ҳазрати Ҷабраил (а) қавми Лут (а)-ро бо шаҳрҳояшон якҷоя ҳалоку валангор намуд, мусаллат мегардонду онро ба хок яксон месохт. Локин Аллоҳ таъоло бо ҳикмати хеш дар чунин мавридҳо сулҳро ва ё чиҳодро барои имтиҳони бандагони муъмин (то ин барои ғоидаи онҳо ҳуҷҷат гардад) машрӯъ гардондааст, ин ҳам аз илму ҳикматҳои ӯ таъоло ҳолӣ нест. Аллоҳ таъоло аз ҳама чиҳат ба аҳволи бандагони Худ олим ва дар тадбири корҳои худ ҳаким аст.

Хулоса, ӯ таъоло дар дили он бандагоне, ки ба Расули Худо (с) барои чиҳод байъат карда буданд, як оромиро андохт. Гарчанде имсол ба хилофи хоҳишашон ба мақсад нарасиданд, аммо Расулуллоҳ (с)-ро итоъат карда, сулҳи бастаи ӯро дастгирӣ намуданд ва ягон дудилағӣ зоҳир насохтанд. Зеро ӯ таъоло дар дили онҳо сабру таҳаммул ва бурдбориро ворид сохт. Вақто ки сураи «Инна фатаҳна» нозил шуд ва онро Расулуллоҳ (с) назди саҳобогон тиловат намуданд, онҳо ӯ (с)-ро табрик намуда, арз карданд, ки ё Расулаллоҳ, ин оят махсуси шумост, аммо барои мо чӣ? Ояти зерин ба хоҳиши онҳо нозил шуд. Аллоҳ донотар аст.

لِيَدْخُلَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ

فِيهَا وَيُكَفَّرُ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَكَانَ ذَلِكَ عِنْدَ اللَّهِ فَوْزًا عَظِيمًا ﴿٥﴾

**Ли юдхила-л муъминина ва-л-муъминāti чаннātiин
таҷри миъ таҳтиҳа-л-анҳāру ҳолидинā фиҳā ва
юкаффира ъанҳум саййиātiҳим. Ва кāна зāлика
ъиндаллоҳи фавзан ъазīмā. 5.**

5. то ки дохил кунад мардони муъмин ва занони муъминро дар ҷаннатҳое, ки дар зери он ҷӯйҳо мераванд, дар он ҷовидон бошанд ва то дур кунад аз онҳо бадихои онҳоро ва ин назди Аллоҳ пирӯзии бузург аст.

Аллоҳ таъоло ба муъминону муъминаҳои дар Ҳудайбия буда миннат ниҳода, итминон ва сакинаи Ҳудро фиристод. Ин ҳама барои он буд, ки то онҳоро дохили Ҷаннат гардонад ва бо ин имони онҳоро бияфзояд. Он ҷаннатҳое, ки онҳо дохил мешаванд, оддӣ набуда, балки зери дарахтони онҳо нахрҳо ҷорист ва онҳо дар он бўстонҳо ҷовидон боқӣ бимонанд. Ҳама гуноҳроеро, ки онҳо дар дунё содир карда буданд, бо сабаби итоъаташон Ё таъоло мағфират намояд. Ин афви гуноҳҳо ва дохил кардани онҳо ба Ҷаннат барои онҳо як пирӯзӣ ва як саъодатест, ки аз он дида болотар саъоадату пирӯзие вучуд надорад. Илова бар ин, башорати ҳазрати Расулulloҳ (с) аст, ки саҳобагоне, ки дар Ҳудайбия байъат кардаанд, ҳеҷ яке аз онҳо ба Дӯзах нараванд. Хонандагони мухлис, худ бубинед, пайравӣ ва итоъат аз расули Худо (с) чӣ қадар фазилати бузург дорад!

Ҳангоме ки Расулulloҳ (с) барои ҳаҷчи умраро ба ҷо овардан ҳамроҳи муъинон аз Мадина берун баромаданд, Ҳазрат (с) ба хотири фаҳмонидани мақсади хеш аз мушрикони Макка намоянда хост. Аммо аз онҳо касе наомад. Дар ҳамин асно мусулмонони дар Макка буда аз дасти мушрикон азият мекашиданд. Ба хотири он ки азоби онҳо зиёдтар нашавад, ҳабиби Аллоҳ (с) ҳазрати Усмон (р)-ро фиристод, то ки ба онҳо башорат диҳад ва онҳо ғамгин мабошанд, иншоаллоҳ, пирӯзӣ наздик аст ва фатҳи Макка ба вуқӯъ хоҳад омад. Мушрикони Макка ин хабарро шунида, ҳазрати Усмон (р)-ро боздоштанд. Дар ин асно ҳазрати Расулulloҳ (с), чуноне ки гузашт, байъат фармуд, ҳама бо дили гарм байъат карданд. Мушрикони Макка гумон карданд, ки алайҳи онҳо ҷанг сар мезанад. Дарҳол намояндаи худро ҳамроҳи ҳазрати Усмон (р) равон намуда, тасмим гирифтанд, ки сулҳ банданд. Дар ин асно саҳобогон мегуфтанд: «Моро аз ҳаҷчи умра манъ намуда, ҳазрати Усмонро боздоштанд, мо бо онҳо сулҳ намекунему меҷангем». Аммо Расулulloҳ (с) ба ҳукми Аллоҳ таъоло сулҳро ихтиёр намуд, ки ин як ҳикмати аҷоибӣ худро дошт.

Ҳарчанд ки ин сулҳ ба таъби саҳобогон набуд, вале онҳо фармони сарвари худро итоъат карданд. Ҳазрати Умар (р) ба Расули Худо (с) гуфт: «Магар ту наби барҳаққи Аллоҳ таъоло нестӣ?». Расули Худо (с) гуфт: «Бале!». Ҳазрати Умар (р) гуфт: «Оё мо ҳақ ва душмани мо бар ботил нест?». Расули Худо гуфт: «Оре!» Ҳазрати Умар (р) гуфт: «Пас, барои чӣ мо паст моем ва

дини худро заъиф нишон медиҳем?». Расули Худо (с) гуфт: «**Ман Расули Аллоҳам ва ӯ таъолоро фармонбардорӣ мекунам, чунки ӯ ёридиҳандаи ман аст**». Дар охир Умар (р) ба фармони ӯ (с) таслим шуд. Баъди фармони Расулulloҳ (с) ҳама итминон гирифтанд ва ба Мадина рӯчӯ намуданд. Ин сабаби ба Ҷаннат мушарраф гардидани онҳо гардид, ки чунин итоъатро бар хилофи хоҳишоти нафсашон ихтиёр намуданд.

وَيُعَذِّبُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَتِ وَالْمُشْرِكِينَ وَالْمُشْرِكَاتِ

الظَّالِمِينَ بِاللَّهِ ظَرْبُ السَّوْءِ عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ السَّوْءِ وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ

وَلَعَنَهُمْ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِيرًا ﴿٦﴾

Ва юъаззиба-л-мунāфиқина ва-л мунāфиқоти ва-л-мушрикiна ва-л-мушрикāти-з̣ ʒōннiна биллāхи ʒанна-с-саъь. Ёалайҳим дāирату-с саъь. Ва газибаллоҳу ёалайҳим ва лаъанаҳум ва аъадда лаҳум Ҷаҳаннама ва сāат масiрo.6.

6. Ва то мардони мунофиқ ва занони мунофиқа ва мардони мушрик ва занони мушрикаро, ки бар Аллоҳ гумони бад доранд, азоб кунад. Бар онҳо бод мусибати бад ва Аллоҳ бар онҳо ба хашм омад ва онҳоро лаънат кард ва барои онҳо Дӯзахро омода сохт ва Дӯзах чӣ ҷои бозгашти бад аст!

Сулҳ боис гардид, ки баъзеҳо ба Ҷаннат мушарраф гарданд ва баъзе мардони мунофиқ ва занони мунофиқа бо хислати дурӯягие, ки доштанд ва инчунин мушрику мушрикаҳо ба оташи Дӯзах маҳкум гарданду ба азоб гирифтор шаванд. Зеро онҳо дар ҳаққи Аллоҳ таъоло гумони бад доштанд. Гумони онҳо ин буд, ки вақто Расулulloҳ (с) ҳамроҳи саҳобагонаш ба сӯи Ҳудайбия равон шуд, дигар Муҳаммаду саҳобагони ӯ (с) ба сӯи Мадина боз намегарданд, гӯе мушрикони Макка онҳоро батамом несту нобуд мекарда бошанд. Аз рӯи гумони бадашон ба итоби Аллоҳ таъоло гирифтор гашта, ба онҳо гуфта шуд, ки бар худашон бод он чӣ бар мусулмонон гумон доштанд. Онҳо ҳалок ва димори мусулмононро меҳостанд, бигзор худашон ба ин гирифтор гарданд ва ба сабаби куфру нифоқашон хашми Аллоҳ таъоло бар онҳо бод! Лаънат кунад Аллоҳ таъоло онҳоро ва раҳмати ӯ таъоло аз онҳо дур бод! Барои онҳо дар охират оташи шӯъладори Ҷаҳаннам муҳайё

шавад. Бад шавад ҷои бозгашташон, зеро онҳо аҳли нифоқ ва куфранд. Дар ҳақиқат чунин ҳам шуд. Ин аст натиҷаи гумони бад дар ҳаққи муъминон. Валлоҳу аълам.

وَلِلّٰهِ جُنُودُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَكَانَ اللّٰهُ عَزِيزًا حَكِيْمًا ﴿٧﴾

Ва лиллаҳи ҷунӯду-с-самāvāti ва-л-арз. Ва кaналлоҳу ʔазизан ҳақимā. 7.

7. Ва сипоҳиёни осмонҳо ва Замин аз онӣ Аллоҳ аст ва Аллоҳ дар фармонравоиӣ Худ ғолибу дар корҳои Худ боҳикмат аст.

Душманони Ислом, ки кофирону мунофиқонанд ин оят барои ҷазои онҳо таъкид аст. Такрори ин оятро муфасссирон чунин маънидод кардаанд, ки гоҳо нузули лашкари Аллоҳ барои раҳмат аст ва гоҳо барои азоб. Пас, зикри он дар ояти аввал, ки гузашт, барои муъминон раҳмат буд ва сониян барои азоби кофирон аст. Аллоҳ таъоло дар мулки Худ ғолиб ва дар санъати Хеш ва иродаву тадбири Худ бисёр боҳикмат аст. Зеро Ӯ таъоло хоҳад лашкари раҳмати Худро барои нусрати муъминон ва лашкари азобро барои ҳалоки кофирон нозил мекунад...

Лекин ҳикмати Ӯ таъоло тақозои онро надорад, ки мардумро бе фиристодани пайғамбарони Худ ё бе шахсони тарсдиҳанда аз азоби Худ яку якбора ҳалок созад. Аввалан, Аллоҳ таъоло пайғамбарони Худро мефиристад. Онҳо ҳақиқатро ба мардум мефаҳмонанд, чун онҳо қабул накарда саркашӣ намуданд, пас онҳо ба сӯйи ҳалокат кашида мешаванд. Баъдан, Аллоҳ таъоло ба Расули Худ (с) бо ояти зерин миннат ниҳода гуфт:

إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَهِيدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ﴿٨﴾

Иннā арсалнāка шāҳида-в ва мубашшира-в ва назирō.8.

8. Албатта, Мо туро гувоҳ ва башоратдиҳанда ва тарсонанда фиристодем,

Яъне ай Муҳаммад, мо туро бо унвони ин се маъмурияти муҳим ва ин се мақоми барҷаста, ки аз муҳимтарин мақомоти пайғамбарӣ аст, ҳамчун шоҳиди рӯзи қиёмат барои халқ, башоратдиҳандаи муъминон ба Ҷаннат ва тарсонандаву бимдиҳанда барои кофирон аз оташи Дӯзах фиристодаем. Барои чӣ? Ояти зерин ояти болоро, иншоаллоҳ, пурра шарҳу эзоҳ медиҳад.

لَتُؤْمِنُوا بِاللّٰهِ وَرَسُوْلِهِ وَتَعَزَّوْهُ وَتُقِرُّوْهُ وَتُسَبِّحُوْهُ بُكْرَةً وَّاَصِيْلًا ﴿٩﴾

Ли туъмину биллаҳи ва расулиҳи ва туъаззируҳу ва туваққируҳу ва тусаббиҳуҳу букрата-в ва асӣла. 9.

9. то ба Аллоҳ ва ба Расули Ӯ имон оред ва то дини Ӯро нусрат диҳед ва Ӯро таъзим кунед ва то Ӯро пагоҳ ва бегоҳ ба покӣ ёд кунед.

Аллоҳ таъоло мефармояд, ки Муҳаммад (с)-ро ҳамчун пайғамбар барои шумо фиристодем, то ки шумо ба Аллоҳ ва расули Ӯ, он микдоре ки ҳаққи имон овардан аст, имон биёред ва дини Аллоҳро нусрат (ёри) диҳед. Аллоҳ таъолоро аз ҳама чиз бузургтару болотар биҳисобед ва ҳурмати Аллоҳ таъолоро ба тамоми ҳастӣ ба ҷо биёред, амру наҳйи Ӯ таъолоро бо таъзиму тақрим (бузургдоштан) қабул фармояд. Дар баъзе тафсириҳо замири (пайвандак)-и ҳу-ро, ки дар охири калимаҳои туъаззиру-ҳу ва туваққиру-ҳу омадааст, ба сӯйи Набӣ (с) равона намудаанд. Яъне он ҳазрат (с)-ро дар муқобили душман дифоъ намояд! Ва ӯ (с)-ро ҳамчун пайғамбари Аллоҳ эҳтиром кунед. Ҳурмати Расулуллоҳ (с), албатта, бо иҷрои он амру наҳйе, ки ба ӯ аз сӯйи Аллоҳ таъоло меояд, ба ҷо меояд. Ба ҳар тақдир шумо ай муъминон, тасбеҳи Парвардигори худро пагоҳу бегоҳ гӯед, то ки дилҳои шумо ҳамеша ба сӯйи Аллоҳ таъоло банд бошад.

إِنَّ الَّذِينَ يُبَايِعُونَكَ إِنَّمَا يُبَايِعُونَ اللَّهَ يَدُ اللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ فَمَنْ

نَكَثَ فَإِنَّمَا يَنكُثُ عَلَىٰ نَفْسِهِ ۖ وَمَنْ أَوْفَىٰ بِمَا عَاهَدَ عَلَيْهِ اللَّهُ

فَسِوَتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا

Инна-л-лазӣна юбāйиъунака иннамā юбāйиъуналлоҳа ядуллоҳи фавқа айдӣҳим. Фаман-н-накаша фа иннамā янкусӯ ъалā нафсиҳ. Ва ман авфā би мā ъāҳада ъалайҳуллоҳа фа са юътиҳи аҷран ъазӣмā. 10.

10. Албатта, онҳое, ки бо ту байъат мекунанд, ҷуз ин нест, ки бо Аллоҳ байъат мекунанд. Яди Аллоҳ болои дастҳои онҳост. Пас, ҳар кӣ байъат (паймон)-ро бишканад, пас, ҷуз ин нест, ки бар зарари нафси худ мешиканад. Ва ҳар кӣ бар он чӣ бо Аллоҳ аҳд кардааст, вафо кунад, пас, ӯро музди бузург хоҳад дод.

Ба касе даст дода аҳд (паймон) бастанро байъат меноманд. Яъне ай Муҳаммад, он ашхосе, ки бо ту дар Ҳудайбия, (ки онро

Байъатур ризвон меғунд,) даст доданду сидқан байъат карданд, дар ҳақиқат онҳо бо Аллоҳ байъат кардаанд. Ин як мушаррафгардони Расулуллоҳ (с) аст, ки байъати он ҳазрат (с)-ро Аллоҳ мисли байъат бо Худ ном бурдааст. Дар бобати он байъат шайхон аз шоҳиди он воқеаи бузург (саҳобаи киром Салма ибни Акваъ) ривоят мекунанд, ки ӯ гуфтааст: «Байъат кардем Расулуллоҳро то дами мавт», яъне ваъда додем, ки мо то ҳалок шудан дар роҳи дину Ислом побарҷо мебошем. Барои чӣ байъатро байъати ризвон номиданд? Инро дар ояти 18-ум, иншоаллоҳ, шарҳу эзоҳ хоҳем дод.

Хулоса, вақте ки саҳобогон ба он сарвар (с) даст дода, байъат мекарданд, ӯ таъоло бо иҳотаи илми Худ ҳамроҳи онҳо ҳозир буду он чӣ онҳо мекарданду мегуфтанд, меду мешунид. Дар баъзе тафсирҳо омада, ки гӯё онҳо ба Аллоҳ даст дода, байъат карданду ваъда доданд. Барои хонандаи мухлиси каломи Раббонӣ ногуфта намонад, ки дар «Саҳеҳ»-и Муслим шояд дар давоми ҳадис бошад, ин ибора ба чашм мерасад «*Ва ʔалал хайри*», яъне саҳобогон бинобар иҷрои амалҳои хайр аз Расулуллоҳ (с) байъат гирифтанд.

Агар ба таври умум назар шавд, ин оят ба дуруст будани байъат (даст дода аҳд бастан) бо шайхони тариқат (пешвоёни аҳли тасаввуф) ишорат мекунад. Локин ин гуна байъат ба шарте дурусту қабул аст, ки мувофиқи шарияти ғуруи Муҳаммади Мустафо (с) бошад. Аммо фарқ ин аст, ки шахсоне ки ба Расулуллоҳ (с) байъат мекунанду аҳд намуда, даст медиҳанд, метавон гуфт, ки шафқату ҳидояти Аллоҳ таъоло яқинан болои дастҳои онҳост. Хусусан саҳобогоне, ки дар Ал-Ҳудайбия бо Расулуллоҳ (с) байъат намудаанд, ҳақиқати байъаташон ин буд, ки то охири умр дар майдони ҳарб бар зидди душман устувор мемонанд.

Хулоса, одати саҳобогони дар Ал-Ҳудайбия буда ва саҳобогони дигар низ ин буд, ки бар ҳама амрҳои нав нозилшуда, чи моддӣ ва чи маънавӣ, ахлоқӣ, сиёсӣ ва иҷтимоӣ, бо Расулуллоҳ (с) байъат менамуданду амал мекарданд.

سَيَقُولُ لَكَ الْمُخَلَّفُونَ مِنَ الْأَعْرَابِ شَغَلَتْنَا أَمْوَالُنَا وَأَهْلُونَا

فَاسْتَغْفِرْ لَنَا يَقُولُونَ بِالسِّنْتِهِمْ مَا لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ ۚ قُلْ فَمَنْ يَمْلِكُ

لَكُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا إِنْ أَرَادَ بِكُمْ ضَرًّا أَوْ أَرَادَ بِكُمْ نَفْعًا بَلْ كَانَ اللَّهُ

بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ﴿١١﴾

Саяқулу лака-л-мухаллафуна мина-л-аъроби шагалатнā амвāлунā ва аҳлунā фастағфир ланā. Яқулуна би алсинатиҳим-м мā лайса фӣ қулубиҳим. Қул фа ма-й ямлику лакум-м миналлоҳи шай-ан ин арода бикум зарран ав арода бикум нафъā. Бал кāналлоҳу би мā таъмалуна хабиро.11.

11. Зуд аст (бозмондагон) аз бодиянишинони араб барои ту хоҳанд гуфт: «Машғул кард моро амволи мо ва аҳли мо, пас, барои мо талаби омӯрзиши кун!». Бо забонҳои худ он чиро мегӯянд, ки дар дилҳои онҳо нест. Бигӯ: «Агар Аллоҳ ба шумо зараре хоҳад ё ба шумо нафъе бихоҳад, пас, кист, ки битаванад барои шумо аз Аллоҳ чизеро (дафъ кунад)?». Балки Аллоҳ ба он чӣ мекунад, хабардор аст.

Худованд Расули Худ (с)-ро фармуд ай Муҳаммад, он мунофиқоне, ки дар соли байъати Худайбия аз баромадан бо ҳамроҳи ту хилоф варзида буданд, зуд аст, ки ба ту мегӯянд, ки сабаби ҳамроҳи ту нарафтани мо ба мо вобаста набуд, он лаҳзаҳо барои истодан музтар будем. Моро молу авлод машғул сохт, аз ин сабаб аз Мадина ҳамроҳи ту баромада натавонистем, ҳоло аз Аллоҳ таъоло мағфирати моро бихоҳ. Онон мунофиқанд ва ба ту хилофи гумони он лаҳза дар дил дошташонро гуфтанд. Онҳо бо узри пешовардаи худ дурӯғӯ буда, боз шарм надошта, аз Расули Худо (с) тақозо мекунанд, ки Расулulloҳ мағфирати гуноҳҳои онҳоро аз Худованд бихоҳад. Мунофиқон гумон доштанд чун Расули Худо ҳамроҳи саҳобагон аз Мадина баромада раванд ва бо душмани асосиашон (қурайшиҳо) вохӯранд, ҳама ҳалок мешаванд ва ягон нафар аз онҳо зинда пас намегардад. Ана бо чунин гумони бад ин мунофиқон бо ҳамроҳи Расули Худо (с) аз Мадина набаромаданд. Вале бар хилофи фикру гумони онҳо ҳазрати Расулulloҳ (с) ва ҳамроҳонаш сиҳату саломат боз ба Мадина баргаштанд. Чун мунофиқон инро диданд, бо узру ниёз пеши ҳазрати Муҳаммад (с) омаданд. Аммо ин узрашон ба онҳо фоидае надод, зеро Аллоҳ таъоло ба Ҳабиби Худ (с) фармуд, ки ба муҳолифон бигӯ, ки шумо аз баромадан таҳаллуф (саркашӣ) кардед, ҳол он ки ҳар нафъу зиён дар ихтиёри Аллоҳ таъолост ва

бе иродаи ӯ ҳеҷ коре иҷро намешавад, агар дар нисбати шумо иродаи Парвардигор зарар, (шикаст) хӯрдан ё нафъ, (нусрат ва моли ғанимат) бошад, ки онро манъ карда метавонад, чи аз ман талаби бахшиш мепурсед? Албатта, ин сухани Аллоҳ таъоло барои чунин мунофиқони хилоф намуда, таъкидан рад аст. Зеро Аллоҳ таъоло бо тамоми амалҳое, ки бандагон мекунад, донову хабардор аст.

Баъдан ӯ таъоло гумони мунофиқонро ба ояти зер ошкор намуда чунин фармудааст:

بَلْ ظَنَنْتُمْ أَنْ لَّنْ يَنْقَلِبَ الرَّسُولُ وَالْمُؤْمِنُونَ إِلَىٰ أَهْلِيهِمْ أَبَدًا وَزَيَّنَّ

ذَٰلِكَ فِي قُلُوبِكُمْ وَظَنَنْتُمْ ظَنًّا سَوِيًّا وَكُنْتُمْ قَوْمًا بُورًا ﴿١٢﴾

Бал ҷанантум ал ла-й янқалиба-р-расулу ва-л-муъминунуна илā аҳлиҳим абада-в ва зуййина зāлика фӣ қулубикум ва ҷанантум ҷанна-с-сав-и ва кунтум қавмаъ буро. 12.

12. Балки гумон кардед, ки ҳаргиз пайғамбар ва муъминон ба сӯи аҳлу хонаи хеш боз нахоҳанд гаишт. Ва ин гумон дар дилҳои шумо ораста шуд ва гумони бад бурдед ва шумо қавми ҳалокшуда гаистед.

Агарчи баъзе паҳлуҳои ин оят дар боло шарҳу эзоҳи худро ёфт, вале чиҳати дигараш ин аст, ки ӯ таъоло хабар додааст, ки ай мунофиқон, сабаби нарафтани шумо он баҳонае, ки пеш меоред, нест. Ҳақиқат он буд, ки шумо гумон доштед Муҳаммад (с) бо ҳамроҳонаш ҳеҷ мумкин нест аз ин сафар ба назди аҳлу байташон сикату саломат бармегарданд. Ҳатто шумо барнагаштани онҳоро орзу ҳам мекардед ва ин гумони бадро дар дилҳои худ ҳам мепарваридед. Шумо ай мунофиқон, бо ин ниятҳои бади худ як қавми ҳалокшудаи бебаракату фосидгашта ва муҷиби азоби саҳти Аллоҳ таъоло ҳастед.

وَمَنْ لَّمْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ فَإِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَعِيرًا ﴿١٣﴾

Ва ма-л лам юъмий биллаҳи ва расулиҳи фа иннā аътаднā лил кāфирина Саъиро. 13.

13. Ва ҳар, ки ба Аллоҳ ва ба расули ӯ имон наёварад, албатта, Мо барои кофирон оташи шуғладорро омода кардаем.

Дар ин оят Аллоҳ таъоло ба шахсони дар боло сифатшуда таъкид мекунад, ки гумони онҳо чунон фосид буд, ки онҳоро ба куфр расонид. Онҳо бояд ба зудӣ имон биёваранд. Ҳамчунин онҳоро ба тавба ва имон овардан ҳарис гардонида меғӯяд, ки шахсе ба Аллоҳу Расули ӯ (с) имон наораду кофир шавад, мо албатта, барои чунин шахс оташи шӯълазанандаи сахтро омода сохтаем. Албатта, барои мунофиқон ин як ваъиди шадид аст.

وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يَغْفِرُ لِمَن يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَن يَشَاءُ

وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا

Ва лиллаҳи мулку-с-самāvāti ва-л арз. Яғфиру лима-й яшāу ва юъаззибу ма-й яшāъ. Ва кāналлоҳу Гафӯра-р-Раҳīmā. 14.

14. Ва подшоҳии осмонҳо ва Замин аз онӣ Худост, ҳар киро хоҳад, мағфират мекунад ва ҳар киро хоҳад, азоб мекунад. Аллоҳ омӯрзгору меҳрубон аст.

Он чӣ, ки дар осмонҳо ва Замин аст, ҳама мулки Худост. Дар ҳамаи онҳо соҳиб аст ва чӣ навъ, ки хоҳад, тасарруф мекунад. Касеро аз бандагони Худ хоҳад, мағфират мекунад ва касеро, ки хоҳад, азоб мекунад. Ин оят ҷавоби мутахаллифин (бозмондагони аз ҷиҳод аст) аст, ки онҳо ҳамроҳи Расулulloҳ (с) ба ҷиҳод нарафтанд ва боз хостанд, ки барояшон талаби истиғфор кунад. Аз шунидани мазмуни ин оят он тамаъе, ки онҳо аз Расулulloҳ (с) доштанд, бурида шуд. Зеро ӯ таъоло соҳиби мағфират аст. Ин кори ӯ таъолост, на кори бандагони ӯ.

Дар ояти навбатӣ Аллоҳ таъоло хислати пасти мунофиқонро, ки ба Ҳудайбия нарафтанд ва чун Расулulloҳ (с) баъди аз Ҳудайбия бозгашташон аз муносибати ҷанги Хайбар ба асҳоб хабар дод ва мунофиқон чи кор карданд, фош месозад.

سَيَقُولُ الْمُخَلَّفُونَ إِذَا انْطَلَقْتُمْ إِلَىٰ مَغَانِمَ لِتَأْخُذُوهَا

ذُرُونَا نَتَّبِعْكُمْ^ط يُرِيدُونَ أَن يُبَدِّلُوا كَلِمَ اللَّهِ^ج قُل لَّن تَتَّبِعُونَا

كَذٰلِكَمَّ قَالَ اللّٰهُ مِنْ قَبْلُ فَسَيَقُولُونَ بَلْ تَحْسُدُونَنَا بَلْ كَاثِبُوۡا اِلَّا

يَفْقَهُوۡنَ اِلَّا قَلِيۡلًا ﴿١٥﴾

Саяқулу-л мухаллафуна изан талақтум илā мағонима ли таъхузӯхā зарунā наттабиъкум. Юридӯна ай юбаддилу калāмаллоҳ. Қул лан таттабиъунā казāликум қолаллоҳу мин қабл. Фа са яқулуна бал таҳсудунанā. Бал кāну лā яфқахуна иллā қалилā. 15.

15. Вақте ки шумо ба сӯи ганиматҳо равон шавед, то онро бигиред, зуд аст, ки он пасмондагон хоҳанд гуфт: «Моро бигзоред тобеъи шумо шавем!». Мехоҳанд, ки сухани Аллоҳро табдил кунанд. Бигӯ: «Ҳаргиз пайравии моро нахоҳед кард, Аллоҳ пеш аз ин ҳамчунин фармудааст». Пас, хоҳанд гуфт: «Чунин нест, балки бар мо ҳасад мекунад». Балки ҳамеша фаҳм намекарданд, магар андаке.

Лозим ба ёдоварист, ки дар он сол дар ивази фатҳи Макка Аллоҳ таъоло ба аҳли Ҳудайбия моли ғанимати Хайбарро ваъда дода буд. Зеро хайбарӣҳо дар муддати набудани онҳо аҳде, ки бо Расулulloҳ (с) баста буданд, шикаста, хостанд, ки ба Мадина ҳучум оранд, ё бар зидди Расулulloҳ (с) мушрикони Маккаро ёрӣ диҳанд. Пеш аз он ки аҳли Ҳудайбия барои ҷамъ намудани молҳои ғанимати хайбарӣҳо раванд, Аллоҳ таъоло аз ҳоли онҳое, ки дар Ҳудайбия ҳозир нашуданд, ба Расули Худ (с) хабар дода фармуд, ки онҳо ба зудӣ ба ту чунин хоҳанд гуфт, ки монед мо тобеъи шумо ба Хайбар равему ҳамроҳи шумо биҷангем! Ин гуна далерии онҳо ба ин хотир буд, ки ба хубӣ медонистанд, ки дар Хайбар хатар камтар аст, муъминон ғалаба ба даст меоранд ва ғаниматҳоро соҳиб мешаванд. Ин Ҳудайбия нарафтагон он ваъдаи Худовандро, ки хоси муъминон шуда буд, яъне моли ғанимати Хайбар ба ҷуз онҳое, ки дар Ҳудайбия ширкат варзида буданд, дигарон ҳақбар нестанд, мехостанд тағйир диҳанду худро шарикони онҳо гардонанд. Баъди дархости онҳо бори дигар Аллоҳ таъоло ба ҳабиби Худ (с) фармуд, ки ба онҳо бигӯ, ки ай онҳое, ки ба Ҳудайбия ҳозир нашудед! Пеш аз маъракаи Хайбар низ тобеъи мо нашудед ва ҳоло ба Хайбар ҳамроҳи мо рафтани шумо аз тарафи Аллоҳ таъоло иҷозат нест. Ғаниматҳои Хайбар хос барои онҳоест, ки дар Ҳудайбия ҳозир буданду байъат намудаанд. То бозгашт ба ғайри онҳо ба касе чизе намерасад. Вақто ки онҳо ин ҷавобро

шуниданд, гуфтанд, ки ин ҳукми ӯ таъоло нест, балки ин ҳасад аз шумост, ки намехоҳед мо ҳамроҳи шумо бошем. Аллоҳ таъоло дар радди сухани онҳо гуфт, ки онҳо ҳоло ҳам ба ғайри андак чизи дигареро нафаҳмидаанд, ҳоло ҳам ҳирсу фикри онҳо дар ҳаққи моли ғанимату кори дунё аст, на пушаймонию на кори охирату на тавбаи ҳақиқӣ.

Хулоса, мутахаллифин (бозмондагон) алъаёзу биллоҳ камфаҳмӣ намуда, беақлона дар ҳаққи муъминон сухани зеринро низ гуфтанд, ки муъминон чӣ зуҳду тақвою қаноат доранд? Онҳо аз рӯи ҳасад моро бо ҳамроҳи худ намехоҳанд баранд. Оё чунин шуданаш мумкин аст, ки Аллоҳ таъоло барои рафтани онҳо розӣ бошаду ҳазрати Расулуллоҳ (с) аз рӯи ҳасад онҳоро боздошта, манъ намояд? Ҳаргиз чунин шуданаш мумкин нест!

قُلْ لِّلْمُخَلَّفِينَ مِنَ الْأَعْرَابِ سِتْرٌ عَوْنٍ إِلَىٰ قَوْمٍ أُولَىٰ بِأَسِيْدٍ
تَقْتُلُوهُمْ أَوْ يُسْلِمُونَ فَإِنْ تُطِيعُوا يُؤْتِكُمُ اللَّهُ أَجْرًا حَسَنًا وَإِنْ تَتَوَلَّوْا

كَمَا تَوَلَّيْتُمْ مِّن قَبْلُ يُعَذِّبْكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا

Қул лил мухаллафӣна мина-л-аъробӣ са тудъавна илā қавмин улӣ баъсийн шадидӣн туқотилунаҳум ав юслимун. Фа ий тугӣъу юътикумуллоҳу аҷран ҳасанā. Ва ий татаваллав камā таваллайтум-м миғ қаблу юъаззибкум ъазāбан алӣмā. 16.

16. Бигӯ ба бозмондагони аз арабҳо: «Зуд аст, шумо ба сӯи қавме, ки соҳиби қорзори сахтанд, хонда мешавед, ки бо онҳо ҷанг кунед ё мусулмон шаванд. Пас, агар фармонбардорӣ кунед, Аллоҳ шуморо музди неқ бидиҳад ва агар рӯйгардон шавед, чунон ки пеш аз ин рӯйгардон шудед, шуморо азоби дарднок кунад».

Аллоҳ таъоло бори дуюм таъкидан шаноъат ва бадии онон, ки аз Ҳудайбия таҳаллуф варзида бозмонда буданд, изҳор карда меғӯяд, ки ай Ҳабибам (с), ба онҳо бигӯ, агар шумо ростгӯ бошед, андаке сабр кунед, шумо дар ояндаи наздик ба сӯи сахттарин қавми ҷангҷӯ (бани Ҳаниф, қавми Мусайламулказзоб ва асҳоби муртадшуда) хонда мешавед. Ё бо онҳо қитол (ҷанг) мекунад ё онҳо бе ҷанг мусулмон мешаванд. Агар шумо ин даъватро иҷобат (қабул) карда, барои қитоли онҳо хориҷ шавед, Аллоҳ таъоло ба шумо дар дунё нусрату ғанимат ва дар охират Ҷаннат медиҳад.

Агар рафту мисли ҳодисаи Худайбия саркашӣ кунед, Аллоҳ таъоло шуморо ба азоби дардноки Дӯзах гирифтор хоҳад кард. Дар ҳақиқат агар мутахаллифон шавқи қитол дошта бошанд, пас бояд дар майдони корзор аз худ як шуҷоате нишон диҳанд. Он гоҳ маълум мегардид, ки онҳо ҳукми Ӯ таъолоро пазируфтаанд. Аммо меҳрубони Аллоҳ таъоло интиҳо надорад. Чуноне ки бо истисно ояти зер фармудааст, ширкат наварзидани баъзеи онҳо дар майдони ҷарб ба сабаби узре, ки доранд, имконпазир аст.

لَيْسَ عَلَى الْأَعْمَى حَرْجٌ وَلَا عَلَى الْأَعْرَجِ حَرْجٌ وَلَا عَلَى الْمَرِيضِ حَرْجٌ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ

وَمَنْ يَتَوَلَّ يُعَذِّبْهُ عَذَابًا أَلِيمًا

Лайса ъала-л-аъмā ҷарачу-в ва лā ъала-л-аъраҷи ҷарачу-в ва лā ъала-л-марӣзи ҷарач. Ва ма-ӣ ютиъиллāҳа ва расулаҳу юдхилҳу ҷаннāтин таҷри миң таҳтиҳа-л анҳār. Ва ма-ӣ ятавалла юъаззибҳу ъазāбан алӣмā. 17.

17. Бар нобино таклиф нест ва бар ланг таклиф нест ва бар бемор таклиф нест ва ҷар кӣ Аллоҳ ва Расули Ӯро фармон барад, ӯро дар бихиштҳое, ки аз зери дарахтони он ҷӯйҳо мераванд, медарорад ва ҷар кӣ рӯйгардон шавад, ӯро ба азоби дарднок азоб кунад.

Аллоҳ таъоло дар ин оят фармудааст ки шахсоне, ки ба ҷиҳод (мисли кӯру ланг ва бемор ва ғайра) лоиқ нестанд, баъди фармон ҳам ҳуруҷ накунад, ҳеҷ гуноҳ бар онҳо нест, чунки онон маъзуранд. Аммо касоне, ки узр надоранд ва қисмашон солим аст, бояд итоъати Аллоҳ ва расулашро кунанд. Аллоҳ таъоло дар давоми оят фармудааст, ки ҷар кӣ фармони Аллоҳ ва Расули Ӯ (с)-ро итоъат кунад, ин гуна шахсонро Ӯ таъоло ба ҷаннатҳое, ки зери дарахтони он ҷӯйҳо ҷориянд, дохил кунад. Агар шахсе беягон узр фармони Ӯ таъолоро ба ҷо наорад ва ба ҷар хел баҳона аз ҷиҳоди ҳақиқӣ саркашӣ намояд, Аллоҳ таъоло ӯро дар дунё хор мегардонад ва дар охират ба сахттарин навъҳои азоб гирифтор месозад.

Дар ин ҷо зикри мутахаллифон (бозмондагон) поён ёфт ва боз аз муҷоҳидоне, ки ба Расулуллоҳ (с) байъат намуда буданд, суҳан оғоз мешавад.

﴿لَقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ

فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمْ فَأَنْزَلَ السَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ وَأَثَبَهُمْ فَتْحًا قَرِيبًا﴾

❁Лақад раѝияллоҳу ъани-л-муъминина из юбайиъунака
таҳта-ш-шаҷарати фаъалима ма фӣ қулу̀биҳим фа
аъзала-с-сакината ъалайҳим ва ас̣абаҳум фатҳан
қариб̣а. 18.

18. Батаҳқиқ, Аллоҳ аз муъминон, вақто ки бо ту зери дарахт
байъат карданд, хушнуд шуд, пас, он чӣ, ки дар дилҳои онҳост,
донист, пас, бар дилҳои онҳо оромиро фуруд овард ва онҳоро
фатҳи наздик подош дод.

﴿وَمَغَانِمَ كَثِيرَةً يَأْخُذُونَهَا وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا﴾

Ва мағони́ма кас̣и́рата-й̣ яъхузунаҳ̣а. Ва ка̀наллоҳу
ъазу́зан Ҳа́ким̣а. 19.

19. Ва (инчунин) ганиматҳои бисёре ки онро бигиранд ва ҳаст
Аллоҳ голибу боҳикмат.

Дар аввали ояти 18-ум, дар калимаи «Лақад» ҳарфи лом (л)
дохил шудааст, ин лом ломи қасам аст, яъне қасам ба Аллоҳ, ба
таҳқиқ, вақто ки муъминон зери дарахт бо ту байъат мекарданд,
Аллоҳ таъоло аз онҳо розӣ шуд.

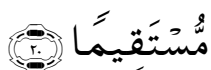
Сабаби байъатро чунин ривоят ҳам кардаанд, ки чун
Расулulloҳ (с) ба Худайбия расиданд, ҳазрати Усмон (р)-ро ба
Макка фиристонданд, то мушрикони хабар диҳад, ки муъминон ба
нияти ҳаҷчи умра омадаанд ва ягон ғарази дигаре надоранд ва
маккагииён вакили худро барои маслиҳат ба назди мо
фиристонанд. Чун ҳазрати Усмон (р) ба Макка расид, чуноне ки
зикр шуд, ўро ба ҳабс гирифтанд. Ба ҳазрати Расулulloҳ (с) хабар
омад, ки Усмон (р)-ро куштанд. Дар ин ҳангом Расули Худо (с)
ҳамроҳони худро фармуд, ки алайҳи мушрикони хиёнаткори Макка
аҳд ва байъат намоянд, ки бо ҳарбу зарб дохили Макка мегарданд.
Ин байъатро Байъатур-ризвон меноманд. Вақто ки хабари байъат
ба гӯши онҳо расид, ҳазрати Усмон (р)-ро сар доданд. Вакилашон
омаду талаби сулҳ намуда, ба Расулulloҳ (с) гуфт: «Имсол
бозгардед ва соли дигар (ҳаҷчи умра) биёед ва дохили Макка
гардед, се рӯз он ҷо иқомат кунед».

Хулоса, сулҳ ба имзо расид. Ҳангоми бозгашт саҳобагонро ғаму андӯҳ боло гирифт, зеро онҳо бисёр муштоқи дохил шудани Маккатуллоҳ буданд. Ба ҳамин муносибат баъд аз ду рӯзи бозгашт аз Ҳудайбия барои тасалли ва рафъ (дур) кардани ғаму андӯҳи онҳо Аллоҳ таъоло оятҳои 1-ум ва 18-уми ин сураи муборакаро ваҳй фиристод. Шумораи онҳое, ки ба Расулуллоҳ (с) байъат карда буданд, тақрибан ба 1400 нафар мерасид. Ояти каримаи 18-ум дар ҳақиқи онҳо нозил гардид. Аз он шумор ягон нафар қафо нагашт, магар як нафар, ки он Алҷад ибни Қайс буд. Зеро ӯ аз зумраи мунофиқон маҳсуб буд. Дар ин байъат ҳазрати Ҷабраил (а) ҳам нузул фармуда буд ва аз ҳамин хотир ин оятҳо дар Қуръон сатр гардиданд.

Аллоҳ таъоло аз дили ҳар як нафаре, ки он ҷо байъат кард, огоҳ буд. Дар дили байъаткардагон ӯ таъоло як сакина ва оромиро ворид сохт, ки дигар дар онҳо барои тарсу ваҳм ҷой намонда буд. Ба шарофати байъате, ки карданд, ӯ таъоло бар онҳо фатҳ кардани Хайбар ва нусрату ғаниматҳои онро арзонӣ дошт, ки он неъматҳоро ҳатто бо сулҳ ба даст овардан мушкил буд. Аз гирифтани чунин ғаниматҳо саҳобагон шоду мамнун гардиданд. Ин ҳама аз ризои Парвардигор аст, зеро Аллоҳ таъоло дар ҳама корҳо ғолиб ва дар тадбири санъаташ бисёр ҳаким аст. Агарчанде саҳобагон аз Ҳудайбия хушнуд нагашта бошанд ҳам, ӯ таъоло бо фатҳи Хайбар онҳоро хушнуд гардонид. Ин аст ҳикмати Парвардигор.

وَعَدَكُمُ اللَّهُ مَغَانِمَ كَثِيرَةً تَأْخُذُونَهَا فَعَجَلَ لَكُمْ هَذِهِ وَكَفَّ

أَيْدِيَ النَّاسِ عَنْكُمْ وَلِتَكُونَ آيَةً لِلْمُؤْمِنِينَ وَيَهْدِيَكُمْ صِرَاطًا



Ваъадакумуллоҳу мағонима каъширатан таъхузунаҳа фаъаҷчала лакум ҳазихи ва каффа айдия-н-насиъан ҷанкум ва ли такуна аята-л лил муъминина ва яҳдиякум сирота-м мустақима. 20.

20. Аллоҳ шуморо ғаниматҳои бисёр ваъда додааст, ки онҳоро бигиред, пас, зуд ато кард ба шумо ин ғанимат(и хайбар)-ро ва дастҳои мардумро аз шумо боздошт ва то (моли ғанимат)

барои муъминон нишонаи (фатҳ) бошад. Ва то Аллоҳ шуморо ба роҳи рост ҳидоят кунад.

Аллоҳ таъоло ба саҳобогон бинобар сабре, ки доштанд, ваъдаи футуҳот ва ғаниматҳои вофир (бисёр) намуд, ки аз душманон меситонанд. Ибни Аббос (разияллоҳу анҳума) гуфтааст: «Ин гуна ғанимат ситонидан то рӯзи қиёмат давом мекунад». Валлоҳу аълам.

Дар ҳақиқат доираи фатҳи мусулмонон чунон васеъ гардид, ки дигар таҳти ҳисоб қарор намегирад. Ғаниматҳои беҳисобе дар шарқу дар ғарби давлат то Ҳинду Судон ба дасти мусулмонон расид. Дар он асно зиёда аз 25 шаҳр (мамлакат) ба тасарруфи мусулмонон ворид гашт. Ҳамаи ин ғалабаҳо тасдиқкунандаи ваъдаи Аллоҳ таъоло гардид.

Дар ояти карима омада, ки ғанимати Хайбар бе ягон ҷангу хунрезӣ, бо зудӣ ба дасти саҳобогон омад, ин ба сабаби он буд, ки Аллоҳ таъоло дастони душманонро нигоҳ дошт. Пас онҳо натавонистанд ба сӯйи муъминон дастдарозӣ кунанд. Баъзе муфасссирон менависанд: «Мурод аз нигоҳ доштани дастон ин аст, ки чун хайбарӣҳо аҳдшиканӣ намуда, мавриди ҳучуми муъминон қарор гирифтанд, баъзе аз ҳаммаслакони Хайбар ба мисли қабилаи бани Асад ва Ғатфон ба кӯмаки онҳо омаданд. Аллоҳ таъоло дар дили онҳо тарсу ваҳмро ҷой дод, онҳо дар изтироб афтода, ба қафо баргаштанд».

Хулоса, ин ҳама ғаниматҳо, хусусан фатҳи Макка ва даромадани саҳобогон ба Масҷидулҳаром ва ғайра далелу нишонаҳои равшананд ба ростии сухани Расулуллоҳ (с), ки қаблан ба ӯ ваҳй расида ва онро ба муъминон хабар дода буд. Ба замми ин қадар футуҳот, нусрат, ғанимат, боз Аллоҳ таъоло саҳобогонро аз сабаби чиҳод ва ихлосашон ба роҳи рост ҳидоят намуд, ки онҳоро ба Ҷаннат мерасонад.

Ба ваъдаҳои ӯ таъоло итминон ҳосил намудан, ба қудратҳои номаҳдуди ӯ боварӣ доштан ва ба тоъату фармони ӯ бештар рағбат ҳосил кардан ҳамин аст роҳи росту ҳидоят ва ихлос барои ҳар як инсон.

وَأُخْرَى لَمْ تَقْدِرُوا عَلَيْهَا قَدْ أَحَاطَ اللَّهُ بِهَا وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ



Ва ухрӯ лам тақдирӯ ʔалайҳа қад аҳа̄таллоҳу биҳа̄. Ва коналлоҳу ʔала̄ кулли шай-ин қадирӯ. 21.

21. Ва низ (ваъда дод) ганиматҳои дигаре (ки ҳанӯз) бар он қудрат надоред. Батаҳқиқ қудрати Аллоҳ онҳоро ихота кардааст ва Аллоҳ бар ҳар чиз тавоно аст.

Ин ваъдаи навбатист, ки ояти мазкур фармудааст. Ғанимати дигареро, ки Аллоҳ таъоло барои шумо муяссар мегардонад, он на ба қудрати шумо вобастагӣ дорад ва на ба истиёнати (ёрии) шумо. Аммо он ба фазлу марҳамати Ў таъоло фатҳ мегардад. Мақсад аз ин фатҳ, валлоҳу аълам, фатҳи Маккаи мукаррама мебошад. Дар ҳақиқат бо тақдири Ў таъоло ҳангоми фатҳ, чуноне ки вақти дастгир кардан маҳбӯсро ихота мекунад, аз ҳама тараф саҳобাগон Маккаро ихота намуданд. Ягон чиз аз Макка фавт нашуд, ҳама зери тасарруфи лашкари Ислои даромад. Зеро Ў таъоло ҳеҷ чиз аз ёрӣ додани авлиёи (дӯстони) хеш ва шикаст додани душманони худ оғиз гардонида наметавонад ва Ў таъоло бар ҳама чиз тавоност.

وَلَوْ قَتَلْتُمْ اَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوَلَّوْا اَلْاَ دَبَرَ ثُمَّ لَا يَحْدُونَ وَلِيًّا وَلَا



Ва лав қоталакуму-л-лазӣна кафару ла валлаву-л адбара ъумма ла яҷидуна валийа-в ва ла насирӯ. 22.

22. Агар ононе ки кофир шуданд, бо шумо ҷанг мекарданд, албатта, пуштҳоро мегардониданд, дигар ҳимояткунанда ва мададгор намеёфтанд.

Аллоҳ таъоло неъматӣ дигарашро ба саҳобাগон ёдрас намуда меғӯяд, ки агар рафту аҳли Макка ба шумо меҷангиданду байни шумо сулҳ баста намешуд, албатта, шумо ғалаба мекардед ва онҳо шикаст меҳӯрданд. Дар он ҳолат онҳо касеро намеёфтанд, ки ҳимоя ва пуштибонияшон кунаду аз азоби Ў таъоло амонашон диҳад. Тақозои (талаби) тақдири Парвардигор буд, ки онҳо хору залил нашуданду сари мизи сулҳу музокира нишастанд.

سُنَّةَ اللَّهِ الَّتِي قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلُ وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّةِ اللَّهِ تَبْدِيلًا

Суннаталлоҳи-л-латӣ қад халат мин қабл. Ва лан таҷида ли суннатиллаҳи табдӣла. 23.

23. (Ғалабаи дӯстон бар душманон) Одатӣ (қонуни) Аллоҳ аст, он одатест, ки дар ҳақиқат, пеш аз ин гузашта аст ва ҳаргиз оӣни Аллоҳро ивазкунандае наёбӣ.

Одатуллоҳ, ки дар байни умматҳои гузашта низ вучуд доштааст, ин будааст, ки ҳар гоҳ аҳли ҳақ ва ботил дар майдони корзор бо ҳам муқобил шаванд, аҳли ҳақ бар ботил ғалаба мекардааст. Ин одат одати қадим аст ва ҳаргиз табдilu тағйир намеёфтааст. Валлоҳу аълам.

وَهُوَ الَّذِي كَفَّ أَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ عَنْهُمْ بِبَطْنِ مَكَّةَ مِنْ بَعْدِ أَنْ

أَظْفَرَكُمْ عَلَيْهِمْ ۚ وَكَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرًا

Ва Ҳува-л-лазӣ каффа айдияҳум њанкум ва айдиякум њанҳум би батни Макката миъ баъди ан азфаракум њалайҳим. Ва кāналлоҳу би ма таъмалуна басӣру. 24.

24. Ва Ёст он Зоте, ки дастҳои кофиронро аз шумо ва дастҳои шуморо аз онҳо дар миёни ҳарами Макка аз баъди ин ки шуморо бар онҳо зафар дод, боздошт. Ба он чӣ мекунад, Аллоҳ бино аст.

Сабаби нузули ин оятро Анас (разияллоҳу анҳу) чунин ривоят кардаанд, ки 80 нафар аз аҳли Макка бар зидди Расулуллоҳ (с) ва саҳобагон, ки дар Ҳудайбия буданд, мусаллаҳ шуда фароманданд. Онҳо мақсади хиёнат ба саҳобагону Расули Худо (с)-ро доштанд. Ба ривояте як саҳобаро ба шаҳодат расониданд. Аммо саҳобагон ҳушёрро аз даст надода, онҳоро асир гирифта, назди ҳабиби Худо (с) оварданд. Он ҳазрат (с) онҳоро бе интиқом афв фармуд.

Баъзе муфасссирон ин оятро чунин эзоҳ додаанд: «Аллоҳ таъоло бо қудрату тадбири Хеш дасти кофиронро аз шумо ва дасти шуморо аз онҳо дар Ҳудайбия як сӯ намуд. Ин як ҳикмати Парвардигор буд, ки ягон бадӣ аз ҳар ду тараф сар назад, ҳол он ки шумо бо зафар ҳамаи онҳоро дастгир карда будед ва метавонистед кулли онҳоро ба қатл расонед».

Локин Аллоҳ таъоло дар дили Расули Худ (с) хоҳиши афвро ворид сохту онҳо афв шуданд. Онҳоро афв намудани Расулуллоҳ (с) яке аз сабабҳои асосии иҷрои сулҳ ҳам шуд. Албатта, Аллоҳ таъоло аҳволи ояндаи шуморо бинанда аст ва он чиро, ки сабаби маслиҳатҳо ва фоидаи шумост, хуб медонад ва намегузорад, ки дар Байтуллоҳ хун резаду ҳурмати он аз байн равад.

Валлоҳу аълам.

هُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ

وَالْهَدَىٰ مَعَكُوفًا أَن يَبْلُغَ مَحَلَّهُ^ج وَلَوْلَا رِجَالُ الْمُؤْمِنُونَ وَنِسَاءُ
 الْمُؤْمِنَاتِ لَمْ تَعْلَمُوهُمْ أَن تَطَّعُوهُمْ فَتُصِيبَكُمْ مِنْهُمْ مَعَرَّةٌ بِغَيْرِ عِلْمٍ^ط
 لِّيَدْخُلَ اللَّهُ فِي رَحْمَتِهِ مَن يَشَاءُ^ج لَوْ تَزَيَّلُوا لَعَذَّبْنَا الَّذِينَ كَفَرُوا
 مِنْهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا

Ҳуму-л-лаз'ина кафару ва саддукум ъани-л-Масциди-л Ҳароми ва-л-ҳадя маъкуфан ай яблуга маҳиллаҳ. Ва лав ла риҷалу-м муъминуна ва нисаум муъминату-л лам таъламуҳум ан та'тауҳум фа тусибакум-м минҳум-м маъарратум би гайри ъилм. Ли юдхилаллоҳу фӣ раҳматиҳи ма-й яшāъ. Лав тазайялу ла-ъаззабна-л-лаз'ина кафару минҳум ъаззабан алимā. 25.

25. Онҳо ононеанд, ки кофир шудаанд ва шуморо аз Масциду-л-ҳаром боздоштанд ва ҳадоёро аз ин, ки ба ҷои худ бирасад, маҳбус нигоҳ доштанд. Ва агар мардони муъмин ва занони муъмина, ки онҳоро намедонед, дар байни онҳо намебуд ки онҳоро поймол кунед, пас, ба сабаби онҳо бидуни илм гуноҳе шуморо бирасад, (иҷозати ҳамла мешуд, лекин ба таъхир афтод), то Аллоҳ дар раҳмати Ҳуд ҳар киро хоҳад, дарорад. Агар ин муъминон (аз кофирон) ҷудо мешуданд, албатта, ононero, ки кофир шуданд, бо азоби дарднок азоб меодем.

Зимни ояти мазкур Аллоҳ таъоло мушрикони Қурайшро зери сарзаниш ва маломати шадид қарор дода, аз хислатҳои бади онҳо чунин хабар додааст:

Он кофирони Макка зидди Аллоҳ ва Расули Ӯ (с) хислатҳои бадеро анҷом дода, чунон саркашӣ намуданд, ки ҳатто нагузоштанд, то муъминон дар соли Ҳудайбия ба ҳангоми ҳаҷҷи умра ба ҷойҳои ибодат раванд.

Ҳатто нахостанд, ки муъминон ҳадя (қурбони)-ҳои ҳамроҳашон бурдари дар Макка қурбонӣ намуда, ба фақирону муҳтоҷон тақсим кунанд. Табиист, ки мебоист саҳобагони Расулulloҳ (с) хашмгин шаванду даст ба силоҳ баранд, локин чунин нашуд, зеро иродаи Аллоҳ дигар буд, ки дар давоми оят Аллоҳ таъоло Расули Ҳуд (с)-ро хабар медиҳад, ки дар Макка

мардон ва занони мазлumu боимон ҳастанд. Онҳо аз тарси қурайшиҳо имони худро пинҳон доштаанд, ҳоло ту ва ёронат онҳоро намешиносед. Агар хафви кушта шудани ин муъминони байни онҳо ба шумо ношинос ва хафви ба гуноҳ гирифтор шудани шумо соли авал намебуд, иҷозати бо ҷанг ишғол намудани Макка дода мешуд. Акнун ба ҷанг амр нашуд, маълум мешавад, ки барқарор гаштани сулҳу оромӣ сабаби дигаре ҳам дорад. Яъне Аллоҳ таъоло ирода кард, то аз байни мардуми Макка боз ҳар киро хоҳад, дохили нуру раҳмати дини худ гардонад. Бо ин васила муъминон аз кофирон холис (ҷудо) шаванд.

Дар давоми оят Аллоҳ таъоло таъкид кардааст, ки агар шумо имконияти шинохтани муъминонро, ки дар байни кофирони Маккаанд, медоштед ё мушрикони аз муъминон ҷудо мебуданд, мо бо ҳар роҳ кофиронро бо дасти шумо азоби саҳт медедем.

Хулоса, ба хотири муъминони мазлуми ношиноси дар Макка буда соли авал ба ҷои ҷанг ва ҳаҷҷи умра сулҳи Ҳудайбия ҷонишин шуд. Ҳоло ҳам оромии кофироне, ки байнашон мусалмонон зиндагӣ доранд, шояд аз ҳамин сабаб бошад. Валлоҳу аълам.

إِذْ جَعَلَ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي قُلُوبِهِمُ الْحَمِيَّةَ الْحَمِيَّةَ الْجَهْلِيَّةَ فَأَنْزَلَ اللَّهُ

سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَأَلْزَمَهُمْ كَلِمَةَ

التَّقْوَى وَكَانُوا أَحَقَّ بِهَا وَأَهْلَهَا وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ﴿٢٦﴾

ИЗ ҶАЪАЛА-Л-ЛАЗИНА КАФАРУ ҶИ ҚУЛУБИҲИМУ-Л ҲАМИЙЯТА ҲАМИЙЯТА-Л-ҚАҲИЛИЙЯТИ ФА АНЗАЛАЛЛОҲУ САКИНАТАҲУ ЁЛА ҶАЛА-Л-МУЪМИНИНА ВА АЛЗАМАҲУМ КАЛИМАТА-Т-ТАҚВӢ ВА КАНӢ АҲАҚҚА БИҲА ВА АҲЛАҲА. ВА КӢНАЛЛОҲУ БИ КУЛЛИ ШАЙ-ИН ЁАЛИМА. 26.

26. Чун кофирони Макка дар дилҳои худ таассубу зиддияти нодонино варзиданд, пас, Аллоҳ аз тарафи Ҳуд ба Расул ва бар муъминон иминонро фуру фиристод ва онҳоро бо калимаи тақво (тавҳид) собит дошт, зеро ба он (калима ва ҳифзи ҳарам) сазовортар ва аҳли он (калима) буданд ва Аллоҳ бар ҳар чиз доно аст.

Дар дили кофирон кибру риё боло гирифта, дар шартномаи сулҳи Ҳудайбия муомилаи нобаробарро пеш гирифтанд. Шартҳои

асосии он шартнома, ки байни муминон ва кофирон баста шуд ва бояд то 10 сол идома кунад, чунин буд: 1) Имсол шумо дохили Макка шуда, ҳаҷчи умра накунад; 2) Дар сулҳномае, ки миёни мо баста мешавад, калимаи «Бисмиллоҳир раҳмонир раҳим» навишта нашавад; 3) Ибораи «Муҳаммад Расулуллоҳ»-ро аз матн бардоред. Агар мо медонистем, ки Муҳаммад Расули Аллоҳ аст, ҳар ойна мо тобеи ӯ мешудем. Мо чунин тарзи навиштро қабул дорем, ки у «Муҳаммад бинни Абдуллоҳ» бошад; 4) Соли оянда чун ба нияти умра биёед, ҳамаи шамшерҳои шумо бояд дар ғилофҳояшон бошанд, дар ин асно муҳолифони шумо аз Макка берун мебароянд, шумо се рӯз меистед; 5) Ҳар кӣ бо Қурайш аҳднома навишта якҷо шавад, иҷозат; 6) Ҳар кас бо Муҳаммад аҳднома баста якҷо шавад, мумкин; 7) Ҳар кас аз қурайшиҳо назди Муҳаммад ояд, ӯ баргардонида шавад; 8) Ҳар кас аз назди Муҳаммад ба назди қурайшиҳо равад, ӯ баргардонида нашавад....

Албатта, чунин зиддият агарчи як зиддияти ҷоҳилона буд, локин ӯ таъоло дар дили Расулуллоҳ (с) ва саҳобагон як бурдборӣ ва оромиро ворид сохта, рафтори ҷоҳилонаи мушрикони Макка онҳоро асабонӣ нагардонд. Расулуллоҳ (с) сулҳномаи онҳоро имзо карданд. Ҳарчанд ки ҳуқуқҳои саҳобагон поймол шуда буд, ба сулҳи Расулуллоҳ (с) имзо намуда, розӣ шуда, асои итоъат ба Расули Худо (с)-ро нашикастанд. Калимаи тақвиро, ки «Ла илаҳа иллоллоҳ» аст, бар худ лозим гирифтанд. Бо ихлоси тамом Аллоҳ ва Расули ӯ (с)-ро итоъат намуданд. Зеро онҳо ба ин фазилату ба ин аҳлият аз дигарон дида сазовортар буданд. Аз ин сабаб ӯ таъоло барои барпо кардани дини Худ ва ба сӯҳбати наби Худ онҳоро арзанда донист.

Албатта, Аллоҳ таъоло бар ҳама чиз доно аст ва ҳар киро аҳли фазл гардонад, ба чунин фазилатҳои беқиёс соҳиб мегардонад. Таҳти фармони Худ ва итоъати Расули Худ ҳидоят мекунад.

Аллоҳ таъоло дар ояти наватӣ аз хоб дидани Расули Худ хабар додааст.

لَقَدْ صَدَقَ اللَّهُ رَسُولَهُ الرُّءْيَا بِالْحَقِّ لَتَدْخُلَنَّ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ

إِنْ شَاءَ اللَّهُ ءَامِنِينَ مُحَلِّقِينَ رُءُوسَكُمْ وَمُقَصِّرِينَ لَا تَخَافُونَ

فَعَلِمَ مَا لَمْ تَعْلَمُوا فَجَعَلَ مِنْ دُونِ ذَلِكَ فَتْحًا قَرِيبًا



Лақад садақаллоҳу расулаҳу-р-руъйā би-л-ҳаққ. Ла тадхулунна-л-Масцида-л-ҳарома ин шāаллоҳу āминина муҳаллиқина руусакум ва муқассирина лā таҳофун. Фа љалима мā лам таъламу фа ҷаъала мин дунни зāлика фатҳан қарибā. 27.

27. Батаҳқиқ, Аллоҳ хоби Расули Худо мутобиқи воқеъ тасдиқ намуд, ки гуфт: «Агар Аллоҳ бихоҳад, бо амонӣ, албатта, ба Масциду-л-ҳаром (дар соли оянда) дохил хоҳед шуд, (ва) мӯйҳои сари худро тарошида ва кӯтоҳкунанда, дар ҳоле ки наметарсед. Пас, Аллоҳ он чӣ медонист, ки шумо намедонистед, пас, пеш аз ин фатҳи наздик (хайбар)-ро насиби шумо гардонид.

Хонандаи мухлис, тавре аз мазмуни оятҳои гузашта огоҳӣ доред, Расулуллоҳ (с) бо ҳамроҳии 1400 нафар саҳоба ба нияти ҳаҷчи умра аз Мадина хориҷ шуда, ба сӯи Макка равон шуданд. Сабаби ин қарордоди Расулуллоҳ (с) ба тариқи зайл аст. Он ҳазрат (с) дар Мадина хоб мебинанд, ки дохили Макка шудаанд, мӯйҳои сарро тарошида (ё кӯтоҳ карда) бо амният аз эҳром берун мешаванд. Ин хоб ангезае шуд ва Расулуллоҳ (с) ногаҳонӣ қасди адои ҳаҷчи умра карданд. Саҳобагон умед доштанд, ки дар ҳамин сол дохили Макка мешаванду адои ҳаҷчи умра мекунанд. Чун сулҳи Ҳудайбия баста шуд ва аз он ҷо боз ба сӯи Мадина рӯҷӯ намуданд, баъзе саҳобагон гуфтанд: «Ё Расулаллоҳ, оё нафармуда будед, ки бо амният дохили Макка мешавему адои ҳаҷчи умра мекунем?». Ҳазрат (с) гуфтанд: «**Оё ба шумо хабар дода будам, ки дар ҳамин сол ин кор анҷом мегирад?**». Асҳоб гуфтанд: «На». Расулуллоҳ (с) гуфтанд: «**Шак нест, ки ҳамаи шумо сухани маро ҳамин тавр мепазиред. Иншоаллоҳ, ҳамаи шумо бо ҳамроҳии ман бо амният барои ҳаҷчи Байтуллоҳ дохили Макка хоҳед шуд**». Боз дар эзоҳи ин оят омада, ки Ў таъоло дар ҳақиқат хоби Ҳабибаш (с)-ро рости дуруст гардонид. Зеро ҳама вақт хоби Расулуллоҳ (с) хоби раҳмонӣ аст, на шайтонӣ. Дар ҳақиқат соли дуюм ҳазрати Расулуллоҳ (с) ҳамроҳи саҳобагон бе ягон ҳафву хатар дохили Макка шуданд. Сарҳоро тарошида ва мӯйҳоро кӯтоҳ карданд ва аз эҳроми бастаашон берун омаданд. Агарчи мунофиқон дар иҷрои ин кор шубҳа доштанд, локин Аллоҳ таъоло хоби Расули Худ (с)-ро баъди сулҳи Ҳудайбия, яъне баъди як сол ҳақиқатан амалӣ гардонид. Бо шарофати сулҳи Ҳудайбия, чуноне ки дар боло гузашт, бисёр маслиҳатҳои муфид ва фоидаҳои лозима насиби саҳобагон гардид. Хусусан хатари ҷанги хунин дар Байтуллоҳ ва беҳурмати он аз байн рафт. Дар сулҳи Ҳудайбия ҳикматҳои бешумор буд. Аллоҳ таъоло онҳоро

медонист, аммо саҳобогон аз онҳо беҳабар буданд. Аз ҳамин сабаб дар рӯзҳои аввали сулҳ баъзе аз саҳобогон норозигӣ ҳам изҳор намуданд. Баъд аз сулҳи Ҳудайбия Аллоҳ таъоло барои Расулуллоҳ (с) ва саҳобогон фатҳ ва ёриро мужда дод. Дар ҳақиқат фатҳи асосӣ ҳамин сулҳи Ҳудайбия буд, ки баъди он дигар мақсадҳо ҳосил шуданд. Таъбири хоби Расулуллоҳ (с)-ро саҳобогон баъди як сол дарк намуданд.

هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ

كُلِّهِ ۚ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا

Ҳува-л-лазӣ арсала расулаҳу би-л-ҳудā ва дини-л-ҳаққи лиюзҳираҳу ъала-д-дини куллиҳ. Ва кафā билләҳи шаҳидā. 28.

28. Ўст Он Зоте ки Расули Худро ба роҳи рост ва дини ҳақ фиристод, то онро бар ҳама динҳо баланду ғолиб гардонад ва Аллоҳ ба изҳори ҳақ кифоякунанда аст.

Аллоҳ таъоло он Зотест, ки барои ба роҳи рост ва дини комил ҳидоят (равона) намудани Расули Худ, Муҳаммад (с)-ро фиристод. То ки дину шариъати Ӯ бар тамоми дину шариъатҳои дигар ғолиб гардад. Аллоҳ таъоло барои Расул будани Муҳаммад (с) худаш кифоякунанда ва нек шоҳид аст, ки ғуфтааст: «Муҳаммадур расулуллоҳ».

Баъдан, бо ояти зерин Ӯ таъоло ба саҳобогони Расулуллоҳ (с) санои хушбӯю атрогин гуфта ва барои ҳақ будани Расули Худ (с) шоҳидӣ дода чунин фармудааст:

مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ ۚ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ

تَرَاهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِّنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا سِيمَاهُمْ فِي

وُجُوهِهِمْ مِّنْ أَثَرِ السُّجُودِ ۚ ذَٰلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرَةِ ۚ وَمَثَلُهُمْ فِي

الْإِنْجِيلِ كَرَرَعٍ ۖ أَخْرَجَ شَطْرَهُ فَآزَرَهُ ۖ فَاسْتَغْلَظَ فَاسْتَوَىٰ عَلَىٰ سُوْقِهِ ۖ

يُعْجِبُ الزُّرَّاعَ لِيَغِيْظَ بِهِمُ الْكُفَّارَ ۚ وَعَدَ اللّٰهُ الَّذِيْنَ ءَامَنُوْا وَعَمِلُوْا

الصّٰلِحٰتِ مِنْهُمْ مَّغْفِرَةً وَّ اَجْرًا عَظِيْمًا ﴿٢٩﴾

Муҳаммаду-р-расулуллоҳ. Ва-л-лазӣна маъахӯ ашиддәу ъала-л-куффари руҳамәу байнаҳум. Тароҳум руккаъан суччада-й ябтағуна фаъла-м миналлоҳи ва риъвәна. Симаҳум фи вучуҳихим-м мин асари-с-сучуд. Залика маъалухум фи-т-Тавроҳ. Ва маъалухум фи-л-Инҷили ка заръин аҳрача шат-ахӯ фа азарахӯ фастваглаза фастваә ъала сукхи юъчибу-з-зурроъа ли яғиъа бихиму-л-куффар. Ваъадаллоҳу-л-лазӣна аману ва ъамилу-с-солиҳати минҳум-м мағфирата-в ва аҷран ъазимә.29.

29. Муҳаммад фиристодаи Аллоҳ аст ва ононе ки ҳамроҳи ӯянд, бар кофирон сахтгиранд ва бо ҳамдигар меҳрубонанд. Онҳоро дар рукӯъ ва сачда мебинӣ. Фазл ва хушнудии ӯро хосторанд. Аломат асари сачда дар рӯйҳои онҳо намудор аст. Ин аст сифати достони онҳо, ки дар Таврот мазкур аст ва сифати достони онҳо дар Инҷил чунин аст: Онҳо монанди зироъате ҳастанд, ки шоҳаи худро баровард, пас, онро қавӣ кард гафшуда, пас, бар пояи худ устувор шуд, зироаткунандагонро ба шиғифт (тааччуб) овард, то ба сабаби онҳо кофиронро ба хаши орад. Ваъда додааст Аллоҳ ононро, ки имон оварданд ва амали солеҳ кардаанд, аз онҳо (барои онон) омӯрзиш ва музди бузург аст.

Ин Расулест, ки номи ӯ Муҳаммад (с) аст. Ӯ Расули барҳақ буда, аз сӯйи Ӯ таъоло барои ҳидояти башар фиристода шудааст. Саҳобагони Расули Худо (с) одатан бар куфр сахтгир ва дар миёни худ меҳрубонанд. Касеро бинанд, ки хилофи дини онҳост, аз худ салобат ва сахтгирӣ нишон медиҳанд, аммо чун касеро мувофиқ ба дини Худо бинанд, нисбат ба ӯ раҳмату меҳрубонӣ зоҳир месозанд. Бо бародарони ҳамдини худ даст дода ё оғӯш кушода, салом мекунанд. Ай шунаванда, мебинӣ, ки онҳо шабҳо рукӯъу сачдаи бисёр ва ибодати афзун намуда, раҳмату фазли Парвардигори худро металабанд. Рӯзона барои ривоҷи дини Аллоҳ чун шери майдон шукӯҳу салобат доранд. Дар симои онҳо

аз бисёрии сачда ва намози таҳаҷҷуди шабона аломате ҳувайдост. Нуру хоксорӣ дар онҳо дида мешавад. Ин сифатҳои онҳо дар дигар китобҳои осмонӣ ба мисли Тавроту Инҷил ҳам баёни худро ёфтаанд. Ҳатто баъзе аҳли китоби ғайри мутаассиб ба чеҳраҳои ин саҳобагон назар карда, қасам меҳӯрданд, ки онҳо мисли шогирдон ва ҳавориён (ёрони дувоздаҳнафараи) ҳазрати Исо (а) ҳастанд. Ў таъоло ин саҳобагонро ба зироате монанд кардааст, ки аз замин сар зада, тани худро дуруст карда, ба тадриҷ қувват гирифта, ғафсу сершоҳаву барг мешавад ва соҳибони худро дар тааҷҷуб меорад. Ин як мисоле аст барои осон намудани фаҳмиши хонанда. Аслан дар ибтидо Расулуллоҳ (с) танҳо буд. Баъдтар инсонҳо яке паси дигар имон оварда, Исломо дастгирӣ карданд, сониян гурӯҳ-гурӯҳ ба дини Аллоҳ шомил мешуданд. Ин ҳамон зироати баёнгардидаро мемонад, ки ба тадриҷ устувору пурқувват мегардад. Кофирон ин гуна ривочу равнақи дини Худоро дида, дар ғазаб гардида, ҳасад меҳӯрданду мегуфтанд: «Дар як муддати кӯтоҳ шариъати Муҳаммад ин қадар рушду такомул ёфта аст»? Ҳамаи ин аз рӯи ҳасаду нотавонбинияшон буд, бинобар ин саҳобагони кироми азият медоданд. Вақте ки саҳобагон бо чунин сифатҳои олӣ дар Қуръон ёд мешаванд, ҳукми касоне, ки ба онҳо ҳасад бурда, онҳоро мазаммат, ғайбат ва дашному озор медиҳанд, чист? Албатта, чунин ашхос рофизианд.

Аммо шахсоне, ки имонро бо амали солеҳ як ҷо ҷамъ намуданд, омӯришу аҷри бузург ва ризқи каримро дар Ҷаннати пурнаъим соҳиб мешаванд. Ин ваъдаи Аллоҳ таъоло аст.

Дар бораи фазилати саҳобагон дар ҳадис омада, ки Расулуллоҳ (с) фармуданд: **«Қасам ба Зоте, ки нафси ман дар тасарруфу қудрати Ўст, агар ҳар яки аз шумо мисли кӯҳи Уҳуд аз тилло садақа диҳед, баробари мадди онҳо шуда наметавонад»**. Мад чаҳоряки соъро гӯянд. Яъне 600 грамм, ки камтарин садақа бар соилу гадоён аст.

Худовандо, ризои Худо ва муҳаббати Расули Худ (с)-ро ва муҳаббати саҳобагони Расулатро бар мо арзонӣ дор! Омин!

Поёни сураи «Фатҳ» валиллаҳил ҳамду вал миннаҳ.